

Zoltán EGRESSY:

„Între teatrul românesc și cel maghiar există o diferență profundă”

Andreea DUMITRU: Pentru a câta oară vă vedeți pusă în scenă piesa *Portugal* și cum vi s-a părut spectacolul montat de Cristian Juncu la Teatrul „Anton Pann” din Râmnicu Vâlcea?

Zoltán EGRESSY: Cred că este a nouăsprezecea premieră cu *Portugal*. Am avut și experiențe neplăcute, dar, desigur, și spectacole foarte bune. Prima montare a piesei a avut loc la „Katona József” Színház, una dintre cele mai bune companii teatrale din Europa...

A.D.: Și destul de des văzut în România, datorită turneelor la București...

Z.E.: Premiera a fost în octombrie 1999, în Sala Studio...

A.D.: La „Kamra”...

Z.E.: Exact... în regia lui Andor Lukáts apoi, spectacolul a fost transferat pe scena mare și se joacă și astăzi. Încerc totuși să nu compar toate versiunile ulterioare cu prima montare, și nu pentru că ea ar fi fost perfectă, ci pentru că mă străduiesc să intru la spectacolele cu piese scrise de mine ca un simplu spectator și să mă abțin de la orice critică. Nu obișnuiesc să compar nici actorii anumitor roluri între ei. Mi-a plăcut această reprezentație. *Portugal* este o tragicomedie, or,

majoritatea regizorilor evidențiază caracterul comic al piesei și mai puțin pe cel tragic. Nu a fost cazul aici, iar asta mi-a plăcut. Mi-au plăcut foarte mult și interpretii. Știam că actorii români sunt foarte naturali și că joacă foarte intens, încercând în același timp să mențină naturalețea jocului. Nu îmi plac actorii care joacă patetic.

A.D.: *Povestea piesei m-a dus cu gândul la Unchiul Vania – ca să apelez la o referință comună –, fie și prin apariția străinului care bulversează modesta viață a unei comunități.*

Z.E.: Străinul care traversează acest mediu reprezintă, firește, un topos. Spre deosebire de alte piese, în care apariția unui străin „face valuri”, aici nu el este personajul principal, ci mai degrabă Fundă, tânăra care parcurge un drum spiritual mult mai bogat. Cu toate astea, el rămâne un catalizator și-mi pare bine că v-a amintit de Cehov, pentru că este vorba de un personaj constant, care nu suferă mari schimbări de situație. La sfârșitul pieselor lui Cehov poți să spui că, de fapt, nu s-a întâmplat nimic. Fiecare vrea să ajungă într-un alt loc, visează să realizeze altceva și, până la urmă, rămâne în același loc. Cam la fel mi se întâmplă și mie în viață.

A.D.: *Unde v-ați dori să plecați, unde visați să ajungeți?*

Z.E.: În Portugalia... sau, de ce nu, la București. E un oraș care mi-a plăcut.

A.D.: *Fundă amintește de Sonia, dar lumea lui Cehov e totuși departe, pentru că aici personajele nu rămân „să muncească, să muncească, să muncească”, ei nu-și găsesc refugiu neapărat în muncă...*

Z.E.: Da, în piesa mea, viața lui Fundă e hotărâtă într-un fel, pentru că știm că soțul ei ar putea fi Sfeclă, dar în spectacol mi-a plăcut faptul că, deși apare acest personaj străin, Sfeclă știe că el n-o să schimbe mersul lucrurilor. La un moment dat, el pare că va modifica situația, dar în final nu se schimbă nimic. Sfeclă ajunge la închisoare, așa că nici eu nu știu ce se mai întâmplă cu Fundă mai departe. Mi-a plăcut mult că, la sfârșitul reprezentației, Fundă rămâne singură cu Satana și se îmbrățișează, ca doi singuratici care se recunosc unul pe altul. Eu cred că adesea, în realitatea de zi cu zi, deși dorim binele celui alt, nu reușim decât să-i stricăm viața. Și la fel ca în piesă, fiecare are dreptate în felul lui. E o temă pe care am dus-o mai departe într-un alt text, intitulat *Trei sicrie*. Se poate spune că *Portugal* este o tragicomedie și pentru că personajele vor foarte mult ceva și nu reușesc să-și îplinească visul. Din perspectiva lor, este un fapt tragic, însă dacă privim din exterior, din perspectiva noastră, este comic. Asta este și viziunea mea asupra lumii: întotdeauna privesc lucrurile din ambele perspective.

A.D.: *Portugal e piesa care v-a lansat, v-a consacrat. Ați mai cunoscut un succes similar cu celelalte texte?*

Z.E.: Nu *Portugal* e piesa care-mi place cel mai mult dintre cele scrise de mine, ci *Albastru, albastru, albastru* sau *lunie*, un text abia terminat. Mai am o piesă care se cheamă *Accident* și care e mai degrabă un *thriller* aproape cinematografic. Scopul meu a fost să încerc să aplic pe scenă o situație care ar fi mai potrivită filmului. E vorba despre un coșmar și mi-ar plăcea ca cineva să facă un spectacol în stilul lui Buñuel sau Almodóvar, sau Lynch. Piesa a fost montată deja la Teatrul „Petöfi” din Veszprém, dar pe o scenă mare, deși ar fost mai bine într-un spațiu tip studio, unde atmosfera ar fi fost mult mai apăsătoare. E straniu ca un autor să prefere studioul scenei mari, dar asta depinde de fiecare piesă.

A.D.: *Sunteți familiarizat cu teatrul românesc?*

Z.E.: Mai degrabă cu spectacolele românești, pentru că am văzut destul de multe. Așteptam premiera aceasta, fiindcă eu simt că între teatrul românesc și cel

Radu CONSTANTINOV

maghiar există o diferență profundă. Și cu toate că sunt teatre excelente în Ungaria, mi se pare că teatrul românesc e mult mai lejer, într-un sens pozitiv.

A.D.: *Dacă un regizor de aici v-ar cere o piesă, pe care i-ați trimite-o?*

Z.E.: *Iunie...* pentru că e foarte nouă, încă nu a fost reprezentată. Nici nu e prea cunoscută încă, tocmai a fost publicată într-o revistă și se discută despre viitoarea premieră la Budapesta. Autorul are până la urmă foarte puțin de-a face cu soarta piesei pe care a scris-o, dar consider că premiera este importată. Reprezentația clujeană a piesei *Albastru...*, jucată de absolvenții secției maghiare de actorie, în urmă cu vreo șase ani, mi s-a părut, de pildă, mult mai bună decât cea din Ungaria. A fost o surpriză foarte plăcută pentru mine. Uneori am parte și de asemenea surprize.

A.D.: *Cunoașteți dramaturgia românească, aveți contacte cu autorii ei de azi?*

Z.E.: Nu prea, dar nu pot să afirm că îi cunosc prea bine nici pe dramaturgii unguri contemporani. Am curențe serioase atât pe planul lecturii, cât și al vizionării de spectacole. Sincer vorbind, nu prea îmi place teatrul. De obicei, spectacolele mă plictisesc și așa a fost dintotdeauna. Îmi place mai mult să scriu decât să văd montările care rezultă din piesele mele.

A.D.: *Sunteți cinefil?*

Z.E.: Nici filmul nu-mi place prea mult. Prefer să scriu și să citesc.

A.D.: *Ce fel de dramaturg sunteți: profesionistul care scrie piese ori cel care lucrează cu regizorul pe text, în contact direct cu actorii și scena?*

Z.E.: Am experimentat ambele variante. Am primit și comenzi din partea teatrelor. De exemplu, pentru Vígszínház am scris o piesă după *Peter Pan* și mi-a plăcut foarte mult această experiență. S-a întâmplat și cu *Portugal*, pentru că finalul premierii de la Budapesta a fost modificat în funcție de cerințele regizorului. Însă nu este un lucru pe care-l fac des. Prefer să scriu piese fără să mă gândesc unde anume voi fi jucat.

A.D.: *Care este regizorul dumneavoastră preferat din teatrul maghiar?*

Z.E.: Vincze János. Lucrează la Harmadik Színház din Pécs. A pus în scenă piesa *Spanac și cartofi prăjiți* și urmează să monteze *Portugal*. Îmi place foarte mult, pentru că el montează comedii într-un mod foarte serios, aproape „sângeros”, nu împinge umorul spre parodie... Pentru mine există umor și există „joke”, care nu mă interesează. Umorul este ceva foarte serios și foarte uman, iar Vincze János știe acest lucru.

A.D.: *Vă place să experimentați, de vreme ce spuneți că aveți texte atât de diferite?*

Z.E.: Adevărul este că în majoritatea cazurilor, nu fac asta în mod conștient. S-a întâmplat cu *Accident*, care are drept temă imposibilitatea comunicării, ceea ce caracterizează foarte mult situația socială actuală din Ungaria. Cred că traversăm o perioadă în care oamenii ce gândesc normal sunt lăsați singuri: nu poți să ai o opinie în Ungaria zilelor noastre fără a risca să fii clasificat, inclus într-o clasă politică sau alta. Îmi place foarte mult ceea ce am văzut azi dimineață în cafenelele bucureștene: oameni stând de vorbă foarte degajați și discutând, probabil, despre lucruri simple, firești, cotidiene.

A.D.: *Se poate trăi decent ca dramaturg profesionist în Ungaria?*

Z.E.: Mult timp am trăit din jurnalism, dar de câțiva ani nu mai practic. Adevărul e că, în momentul de față, trăiesc de pe urma onorariilor pentru piese. Dar mai scriu și scenarii de film. N-aș vrea să ajung în situația de a produce piese pentru a supraviețui. Cred că pentru un dramaturg asta înseamnă sfârșitul. Dacă se întâmplă să pot trăi scriind texte pentru scenă, atunci e bine.

A.D.: *Mai scrieți și acum poezie?*

Z.E.: Da... (*râzând*) de trei-patru ori pe an, dar sunt foarte proaste.

A.D.: *Ați scris și proză, roman?*

Z.E.: E o întrebare bună. Abia anul acesta mi-am propus să scriu nuvele, deocamdată. Pentru un roman (*râzând*) ar trebui să stau mult pe scaun, la birou.

A.D.: *Care ar fi modelele pe care le-ați urmat în dramaturgie?*

Z.E.: Sunt foarte mulți autori. Îmi plac mult Ödön von Horváth, Büchner, Cehov și în general, rușii – nu numai dramaturgii, ci și romancierii.

A.D.: *Ați avut un maestru, v-ați fi dorit să aveți unul?*

Z.E.: Nu vă pot oferi niciun nume. În tinerețe, exista un fotbalist care îmi era foarte drag, dar până la urmă, nu pot spune că m-am apucat de fotbal de dragul lui.

Mulțumiri dnei Réka Csürös, traducătoarea piesei Portugal, pentru înlesnirea acestui dialog.

Interviu realizat de Andreea DUMITRU